

DE MIDDELEEUWSE PAROCHIEKERK VAN OUDENBURG

Tijdens de opgravingscampagne in het laat-Romeins castellum (cfr. blz. 73-76) hadden we ook de gelegenheid de resten te onderzoeken van de oude parochiekerk van Oudenburg, die ongeveer in het centrum van de antieke vesting opgericht was. De thans bestaande Onze-Lieve-Vrouwekerk werd pas in 1870 opgericht op enkele meters van de voorgaande kerk en wel zo dat zij gans de zuiderhelft van deze laatste dekt. Niettegenstaande de zeer talrijke en soms diepe grafkelders kon in grote lijnen de planimetrische evolutie van het oudere gebouw worden achterhaald. Van de volgens de traditie alhier in de VIIIste eeuw door S.-Ursmarus opgerichte kapel werd geen enkel spoor teruggevonden; zelfs werd geen enkele aanduiding voor een bewoning ouder dan de XIde eeuw in de opgegraven zone aangetroffen. Het oudste archeologisch dokument is een aardewerkscherf van het Pingsdorf-type.

De vroegste architectonische overblijfselen behoren tot een driebeukige Romaanse kerk, geheel in veldsteen opgetrokken met herbruik van Romeins bouw materiaal, zoals kalk- en tufsteenblokjes en *tegulae*-fragmenten; de middenbeuk eindigde oostwaarts op een vierkant koor met, daarbij misschien aansluitend, een nog kleiner koor (fig. 73, 1). Rekening houdend met de lokale historische omstandigheden zou dit gebouw in de XIde eeuw kunnen worden gesitueerd, toen naast de abdijkerk ook nog een parochiekerk nodig bleek. Doch het gebouw werd weldra te klein voor de uitgestrekte parochie: gans de koorpartij werd vervangen door een dwarsbeuk met halfronde zijkooren en een nieuw langer koor (fig. 73, 3). In de middenbeuk werden de oude pijlers door nieuwe vervangen. Het stelselmatig gebruik van kleine, bijna regelmatig gekapte veldsteenblokjes herinnert aan de bouwtechniek van de XIIde eeuw. Kort daarna, op een niet nader te bepalen tijdstip, werd een statige vieringstoren gebouwd, en vervolgens het koor nogmaals verlengd, ditmaal met polygonale afsluiting en steunberen. Einde XIVde of begin XVde eeuw werd gans de beuk in Gotische stijl herbouwd, ditmaal in baksteen; in de middenbeuk vervangen hoge statige zuilen in witte kalkzandsteen de oude Romaanse pijlers.

Na de Godsdienstoorlogen van de XVIde eeuw ligt de kerk in puin. In 1618 werden de toren, de middenbeuk en de zuiderzijbeuk afgebroken; de noorderzijbeuk wordt als noodkerk ingericht (fig. 73, 4). In de XVIIIde eeuw werden langs de noordkant twee kapellen bijgebouwd (fig. 73, 5ab). De klokken hingen in een afzonderlijke klokketoren, die in de noordoosthoek van het kerkhof was opgericht en die in 1875 werd afgebroken. Op 5 oktober 1870 werd de eerste steen van de nieuwe kerk gelegd.

J. MERTENS

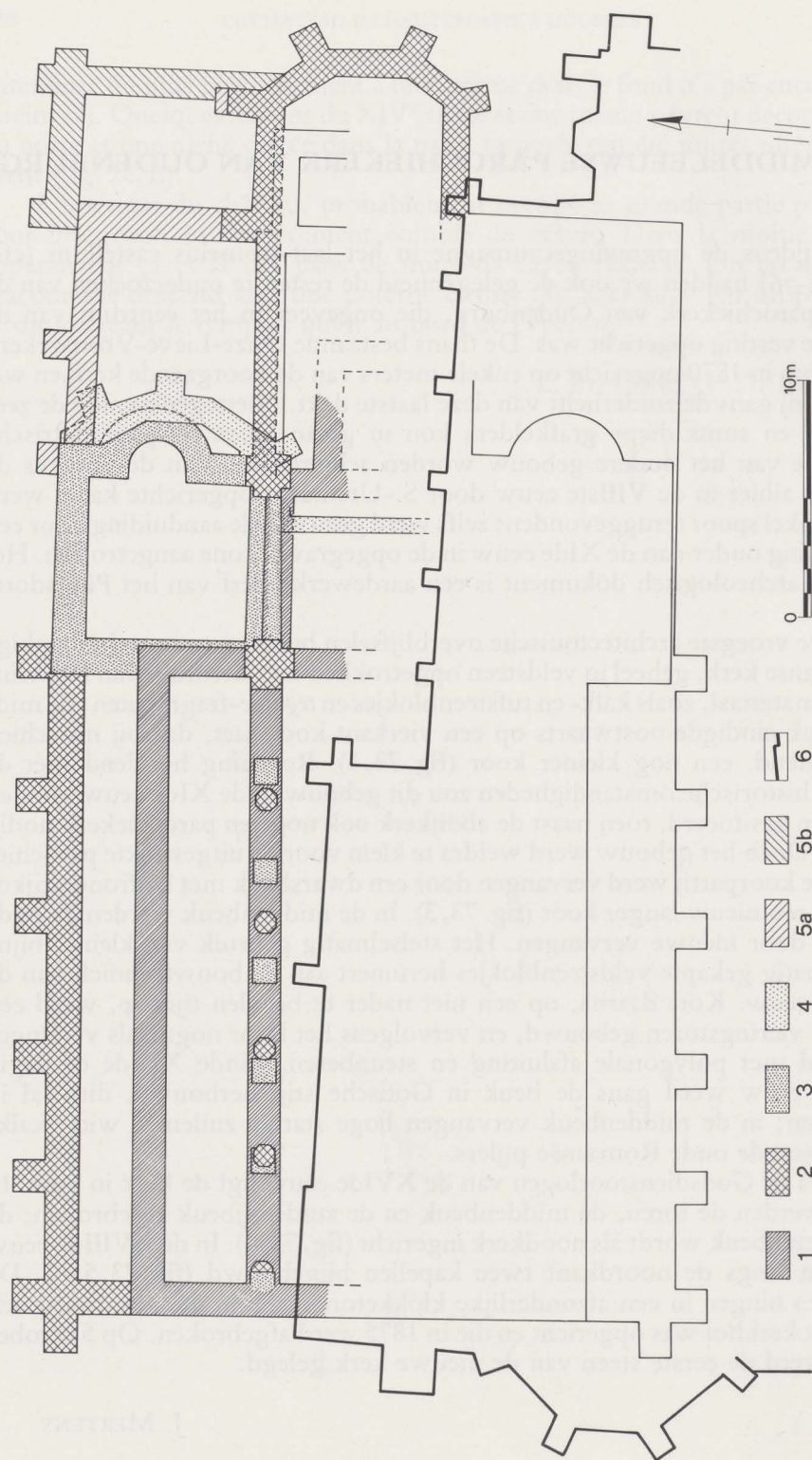

Fig. 73. Grondvesten van de oude parochiekerk.

TABLE DES FIGURES

LIJST DER AFBEELDINGEN

- Fig. 1. Mesvin: profil nord de la tranchée A.
- Fig. 2. Mesvin: industrie lithique, les nucléus.
- Fig. 3. Mesvin: industrie lithique, les éclats, lames et pointe Levallois.
- Fig. 4. Blicquy: industrie lithique.
- Fig. 5. Blicquy: céramique.
- Fig. 6. Neu-Moresnet: carte de situation de la nécropole.
- Fig. 7. Neu-Moresnet: plan général de la nécropole.
- Fig. 8. Neu-Moresnet: plan et coupe du cercueil de la sépulture principale.
- Fig. 9. Neu-Moresnet: la tombelle avant la fouille et en cours d'exploration.
- Fig. 10. Kasterlee: situatieplan.
- Fig. 11. Kasterlee: zicht op een der westprofielen en op het zuidoostkwadrant.
- Fig. 12. Kasterlee: details van de plaggenstructuren.
- Fig. 13. Ravels: situatiekaart.
- Fig. 14. Ravels: plan van het urnenveld.
- Fig. 15. Ravels: de urnen uit de graven nrs. 3 en 15.
- Fig. 16. Donk: situatiekaart en -plan.
- Fig. 17. Donk: zicht op enkele graven.
- Fig. 18. Donk: een beeld van de nederzettingssporen.
- Fig. 19. Ellignies-Sainte-Anne: carte et plan de situation.
- Fig. 20. Ellignies-Sainte-Anne: céramique, fusaïoles et aiguisoir.
- Fig. 21. Ellignies-Sainte-Anne: silex taillés.
- Fig. 22. Tavigny: vue d'une entrée et d'une coupe d'un rempart.
- Fig. 23. Cugnon: vue partielle du rempart méridional.
- Fig. 24. Rochefort: situation de la nécropole et matériel.
- Fig. 25. Rochefort: plan et coupes au travers du tertre III.
- Fig. 26. Tournai: carte de situation, plan de fouille et coupes.
- Fig. 27. Velaines-Popuelles: plan général de la villa.
- Fig. 28. Velaines-Popuelles: poteries et masque en terre cuite.
- Fig. 29. Grobbendonk: versiering op terra sigillata-kom.
- Fig. 30. Grobbendonk: plattegrond van gebouw K en profiel.
- Fig. 31. Grobbendonk: negatieve muren in sleuf 77/I.
- Fig. 32. Grobbendonk: situatie van de gebouwen J en K op het algemeen plan van de vicus.
- Fig. 33. Matagne-la-Petite: situation topographique.

- Fig. 34. Matagne-la-Petite: quelques vues de tranchées.
- Fig. 35. Matagne-la-Petite: plan complété des deux temples.
- Fig. 36. Matagne-la-Petite: la niche du petit temple.
- Fig. 37. Matagne-la-Petite: trois attributs de Mercure: bouc, coq et caducée.
- Fig. 38. Niel-bij-Sint-Truiden: situatiokaart.
- Fig. 39. Niel-bij-Sint-Truiden: de stenen grafkamer van tumulus II.
- Fig. 40. Oelegem: situatiokaart.
- Fig. 41. Oelegem: zicht op de paalsporen van het gebouw 1.
- Fig. 42. Oelegem: plattegrond van het gebouw 1.
- Fig. 43. Oelegem: houten schotel (esdoorn) uit de waterput.
- Fig. 44. Oudenburg: algemeen opgravingsplan.
- Fig. 45. Bergilers: localisation du site.
- Fig. 46. Bergilers: la poche à dépôt omalien. Schéma des plan et coupe.
- Fig. 47. Bergilers: vestiges du fond de cave.
- Fig. 48. Bergilers: coupe du fossé palissade.
- Fig. 49. Virton: quelques vues de la muraille, de la palissade et des trous de pieu.
- Fig. 50. Virton: quelques blocs sculptés.
- Fig. 51. Virton: fragment d'entablement et bloc sculptés.
- Fig. 52. Membach: carte topographique. Tracé de la chaussée étudiée et localisation de la fouille.
- Fig. 53. Membach: vues de l'empierrement et de l'infrastructure en bois de la chaussée.
- Fig. 54. Orp-le-Grand: cartes de situation.
- Fig. 55. Orp-le-Grand: fibules provenant des tombes 2, 4 et 5.
- Fig. 56. Orp-le-Grand: la tombe 5 *in situ*. Distribution du mobilier.
- Fig. 57. Orp-le-Grand: mobilier funéraire de la tombe 5.
- Fig. 58. Ophoven: het zuidelijk uiteinde van het grafveld.
- Fig. 59. Ophoven: materiaal uit de brandgraven.
- Fig. 60. Gingelom: situatiokaart.
- Fig. 61. Gingelom: Merovingische grafvondsten.
- Fig. 62. Petegem: gedeeltelijk grondplan en profiel van het *Grubenhäus*.
- Fig. 63. Petegem: algemeen zicht vanuit het zuiden op de grondvesten.
- Fig. 64. Petegem: kalkmortelvloer van 2de aanbouw met paalgaten.
- Fig. 65. Bouillon: le sommet de la „montagne de Beaumont”.
- Fig. 66. Loker: topografische kaart met lokalisatie van de toren.
- Fig. 67. Loker: doorsnede door de brandrestenkuil.
- Fig. 68. Beveren-Waas: doorsnede door de voormote.

- Fig. 69. Alde-Biesen: grondvesten van de Romaanse kerk.
 Fig. 70. Dourbes: situation topographique.
 Fig. 71. Dourbes: plan général du château de Hauteroche.
 Fig. 72. Dourbes: état des vestiges avant restauration.
 Fig. 73. Oudenburg: grondvesten van de oude parochiekerk.

LISTE DES PUBLICATIONS
PARUES EN 1977

LIJST VAN DE PUBLICATIES
VERSCHENEN IN 1977

ARCHAEOLOGIA BELGICA

- 192 — G. DE BOE, F. HUBERT, Une installation portuaire d'époque romaine à Pommerœul.
- 193 — L. VAN IMPE, G. BEEX, Grafheuvels uit de vroege en midden Bronstijd te Weelde.
- 194 — M. VANDERHOEVEN, Een Merovingisch grafveld te Engelmanshoven.
- 195 — H. REMY, Les villas romaines de Jodoigne et Saint-Jean-Geest.
- 196 — CONSPECTUS MCMLXXXVI.
- 197 — G. DE BOE, De Romeinse vicus op de Steenberg te Grobbendonk.
- 198 — D. JANSSENS, Een Gallo-Romeins grafveld te Maaseik I.
- 199 — M. VANDERHOEVEN, De Terra Sigillata van Grobbendonk.
- 200 — J. NOËL, Le Mésolithique de Lagland.

TABLE DES MATIÈRES

INHOUDSTAFEL

J. Alenus-Lecerf, Seconde campagne de fouilles à Bergilers	77
J. Alenus-Lecerf, Cimetière mérovingien à Orp-le-Grand	91
J. Alenus-Lecerf, Tombe mérovingienne féminine du VI ^e siècle à Orp-le-Grand	94
M. Amand, Traces d'occupation romaine, rue de Choraux à Tournai	48
D. Cahen, L. Demarez, P.-L. van Berg, Un habitat du Néolithique ancien à Blicquy	10
D. Cahen, P. Haesaerts, P. Van Pamel, sondages dans la Nappe alluviale de Mesvin	5
A. Cahen-Delhay, Tombelle de l'âge du bronze à Neu-Moresnet ..	15
A. Cahen-Delhay, Habitat de La Tène I à Ellignies-Sainte-Anne...	35
A. Cahen-Delhay, Poursuite des fouilles dans la fortification de Tavigny-Alhoumont	40
A. Cahen-Delhay, La fortification romaine de Château-Renaud à Virton	82
D. Callebaut, Het Oud Kasteel te Petegem	103
M.-H. Corbiau, Chaussée antique à Membach	87
G. De Boe, Aanvullend onderzoek te Grobbendonk	55
G. De Boe, Temples gallo-romains jumelés à Matagne-la-Petite	60
J. De Meulemeester, De Galooie te Loker: middeleeuwse mote en brandrestengraf.....	114
J. De Meulemeester, De Singelberg te Beveren-Waas	117
G. Hossey, La forteresse de Cugnon.....	112
H. Lambert, La villa gallo-romaine de Velaines-Popuelles	51
F. Lauwers, Romeinse nederzetting op de Steenberg en te Oelegem .	69
G. V. Lux, Merovingische begraafplaats te Gingelom	101
G. V. Lux, W. Thyssen, Gallo-Romeinse tumuli te Niel-bij-Sint-Truiden	65
G. V. Lux, W. Thyssen, De voormalige kerk van Alde-Biezen	119
A. Matthys, Les fortifications de Bouillon	108

A. Matthys, G. Hossey, Le refuge protohistorique de Cugnon	42
J. Mertens, Het laat-Romeins castellum te Oudenburg	73
J. Mertens, De middeleeuwse parochiekerk van Oudenburg	127
L. Pirnay, J. et P. Lausberg, A. Cahen-Delhay, Sauvetage d'un „marchet" à Rochefort	44
J. L. Pleuger, G. De Boe, Le château de Hauteroche à Dourbes	122
H. Roosens, Het Merovingisch grafveld van Ophoven	98
L. Van Impe, De Partisaensberg te Kasterlee	20
L. Van Impe, Het urnenveld op de Raafuinen te Ravels	25
L. Van Impe, Urnenveld en IJzertijd nederzetting te Donk	30
Table des figures — Lijst der afbeeldingen	129
Liste des publications parues en 1977 — Lijst der publikaties verschenen in 1977	133
Table des matières — Inhoudstafel	135